

Kerényi Ferenc

1944–2008

Halálának hírére nehezen hittük el. Október 2-án még a kecskeméti könyvtárban találkoztunk Vele: nemrég megjelent Petőfi-könyvéről beszélt. A hónap végét már nem élte meg. Betegségnek vagy fáradtságnak nyomát sem láttuk rajta. Ha volt: a téma, Petőfi meg a hallgatók érdeklődése, figyelme, szeretete feledtette vele.

Sokszor járt, évente legalább egyszer megfordult Kecskeméten. Másutt is. A nem szakmabeli olvasókkal való találkozást, az ismeretterjesztést nem háritotta el, feladatának tartotta. Elfogadta, megvalósította Horváth Jánosnak még 1913-ban megfogalmazott célkitűzését: *„közössé tenni, mindenkinek osztályrészévé avatni azt a több százados műveltségi kincset, amely nélkül nincsen magyarság.”*

Ebből a több százados kincsből Kerényi Ferenchez a XIX. század irodalma állt igazán közel, főként első felének színház- és drámatörténete, nagy alakjai közül pedig Petőfi Sándor és Madách Imre.

Méltó módon legfontosabb munkáinak áttekintésével emlékezhetünk rá: föllevenítésével annak, ami számára a legfontosabb volt.

Utolsó, 2008-ban megjelent művének a címe: *Petőfi Sándor élete és költészete*. Az 540 oldalas, képmellékletek egész sorát is közlő *„kritikai életrajz”* nemcsak azt tartalmazza, amit Petőfiről tudni érdemes vagy tudni kell, hanem mindazt is, amit másfél évszázad Petőfi-kutatása felhalmozott: élet- és korrajzot meg a művek bemutatását. Kerényi az életrajzba illesztve szólt a művekről: feltárta élményi alapjukat, megformálási módjukat, eszközeiket, nyomon követte a költő társadalmi-politikai nézeteinek alakulását éppúgy, mint olvasmányai révén is gyarapodó alkotóképességét, figyelemmel volt arra is, hogy egész életében szorongató anyagi gondjai hogyan befolyásolták költői-írói munkásságát. Mivel a sokoldalúan elemzett műveket csak címükkel jelölte, vagy egy-egy rövid idézettel mutatta be, érdemes megfogadnunk az olvasónak adott tanácsát: *„tartson kéznél egy Petőfi-összkiadást, amelyből a teljes szövegről és annak környezetéről is tájékozódhat”*. Minden egyes adat, megállapítás, ítélet forrására – akár egyetértett, akár vitatkozott velük – a szöveg közé ékelt, zárójelbe tett rövidítéssel utalt: *A források és rövidítések* című fejezet tartalmazza e rövidítéseknek a feloldását, a gyakrabban előfordulóakra már ennek a fellapozása nélkül is ráismer az olvasó. A kötetet bibliográfiai esszé zárja: a Petőfi-művek kiadásainak és értékeléseinek áttekintése.

Korábbi Petőfi-könyveinek (*Petőfi Sándor élete és kora*, 1998; *Petőfi Sándor, Életkép sorozat*, 2002) eredményeit is felhasználta Kerényi ebben a műben, támasz-

kodhatott a költő verseinek kritikai kiadására is, amelynek 3. (1992), 4. (2003) és 5. (2008) kötetét ő szerkesztette. Bizonyára elkészítette már a 6., zárókötet kéziratát is. Bárcsak megérte volna a megjelenését!

Madách Imre (2006) című könyvének is voltak előzményei: a Madáchot idéző című „...írtam egy költeményt” (1989), a Horváth Károllyal közösen szerkesztett *Madách Imre Válogatott művei* (2005) meg elsősorban *Az ember tragédiája* kritikai kiadása (2005). Madách-könyvében is, mint a Petőfiről szólóban, részletesen foglalkozott Kerényi a családdal (Madách őseivel a XII. századig visszanyúlva), a környezettel: tájjal, rokonokkal, barátokkal, ismerősökkel, ellenfelekkel és az életrajz apró, szinte lényegtelennek látszó, összefüggéseikben mégis jelentőséget nyerő eseményeivel. Így elevenítette meg s hozta az olvasó közelébe könyvének hőseit: életüket, gondolat- és érzelmvilágukat, alkotásaikat.

A színház- és drámatörténet kutatójaként indult el a tudományos pályán Kerényi: az 1980-as években a Magyar Színházi Intézet munkatársa, majd igazgatója volt. *A régi magyar színpadon* című műve (1981) az 1790 és 1849 közötti magyar színjátszást újszerűen, műsorrétegek, drámatípusok számbavételével tekintette át. *A vándorszínésztől a Nemzeti Színházig* (1987) című gyűjteményében színházzal, színjátszással kapcsolatos leveleket tett közzé. Hasonló tárgyú, de az előzőket mind terjedelemben, mind fontosságban (nélkülözhetetlenségben!) meghaladó munkája *A magyar színikritika kezdetei (1790–1837)* című, háromkötetes, 1778 oldalas, 2634 tételt tartalmazó, jegyzetekkel, név- és darabcímmutatóval ellátott, 2000-ben megjelent összeállítása.

A Katona-kutatók számára különösen két tanulmánya fontos. Az egyik: *(Mai) jegyzetek (a Bánk bán (egykorú színpadi) sorsáról a Forrás 1991. évi 11. számában*. Fordulatot hozott ez az 1848 előtti *Bánk bán*-előadások megítélésében. Az egykorú színjátéktípusokkal és játszási módjukkal szembesítette Katona drámájának a „kihívását”, s felvázolta azt az utat, amelyen át a színház (és a színikritika) eljutott odáig, hogy a *Bánk bán*ban fölfedezte és fölmutatta az Ifjú Magyarország törekvéseivel egybevágó időszerű példázatot.

Katona színészi fellépéseiről és bemutatott darabjairól annál pontatlanabbak az ismereteink, minél több emlékezést olvasunk róluk. Kerényi hitelt érdemlő adatokkal szembesítette az emlékezéseket, s így összeállította Katona fellépéseinek és darabjai előadásainak a jegyzékét. Figyelmeztette azonban az olvasót, hogy ennek a teljessége és hitelessége viszonylagos: „a források nagymérvű pusztulása miatt minden adatsor mögé odakívánczik a »jelenlegi ismereteink szerint« megszorítása”. (*Katona József a magyar színpadok műsorán*. ItK 1992, 4. sz.)

Városunkban különleges figyelemmel forgathatjuk *Pest vármegye irodalmi élete (1790–1867)* című könyvét (2002). Sok szó esik benne Kecskemétnek nemcsak a költőiről, íróiról, hanem színjátszásáról, iskoláiról, művelődéséről, társadalmi életéről is. Helynévmutatójában Pest és Buda után Kecskemét neve mellett állt a legtöbb szám.

Úgy érzem, nemcsak szólhatok, szólnom is kell személyes kapcsolatunkról is. Még éppen csak ismertük egymást, amikor már megküldte, dedikálva, az 1980-as években megjelent könyveit. 1985-ben az Irodalomtörténeti Közleményekben igen elismerő kritikát írt a *Bánk bán* szerkesztésében megjelent kritikai kiadá-

sáról. 1992-ben ő volt kandidátusi téziseimnek az egyik opponense. Jólesett az az egyébként nem elfogadható javaslata, hogy addigi munkásságom egészére tekintettel ne kandidátusi, hanem akadémiai doktori címet kapjak. Fölkérésére szerkesztettem *Katona József Válogatott drámáit* (1998) *A magyar dráma gyöngyszemei* sorozatban. Biztatásával és támogatásával jelent meg a Katona kritikai kiadás általam sajtó alá rendezett, verseket, tanulmányokat, egyéb írásokat meg történelmi műveket tartalmazó két kötete (2001, 2005).

Csaknem két évtizeddel volt fiatalabb nálam. Azt reméltem, ha irodalomtörténészeink közül valaki megemlékezik majd rólam halálom után, Kerényi Ferenc lesz az.

Fáj, hogy nekem kell Rá emlékezmem.

Orosz László

E számunkat nyomta és kötötte az AS-Nyomda Kft. Szilády Üzem

6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: +36 76 481 401; Fax: +36 76 481 204
E-mail: szilady@axelspringer.hu
www.as-nyomda.hu; www.szilady.hu

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

és a

József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány
támogatja.